

УДК 339.747

В.С. КАРЕТНИКОВА, к.е.н. проф.,
О.В. ВЕЛИХОВЕЦЬКА, магістр економічного факультету НТУ
«ХП»

НЕБЕЗПЕКА КРИЗОФОБІЇ В УКРАЇНІ

Проведено оцінку фінансового стану банківської системи в Україні та розроблено заходи, спрямовані на локалізацію кризових передумов.

The estimation of the financial state of the banking system is conducted in Ukraine and measures are resulted directed on localization of crisis pre-conditions

Ключеві слова: іпотечна криза, кризофобія, зовнішня боргова залежність.

Вступ

На сьогоднішній день в Україні фінансова криза, яка безпосередньо стосується банківської системи, але населенню не слід піддаватися паніці та провокувати погіршення ситуації таким явищем, як кризофобія.

Постановка задачі

Цілями даного дослідження являється виявлення передумов виникнення кризи в банківській системі, подолання кризофобії та методи запобігання такої ситуації в майбутньому.

Методологія

В статті були використані наукові матеріали Павла Гайдуцького, Олександра Кириченка та Тетяни Білої.

Результати дослідження

Фінансовий ринок – найбільш чутливий серед усіх видів ринку. Так звані фінансові піраміди руйнуються, як правило, за принципом «падаючого доміно». [1]

Після початку іпотечної кризи в США з'явилося багато прогнозів щодо її можливих наслідків, нерідко дуже полярних: від песимістичних, на кшталт світової фінансової катастрофи, до поміркованих, що все обійдеться невеликими втратами. Перші провокують синдром кризофобії. Другі «присипляють» пильність банківської системи та її регуляторів. Полярність оцінок дуже ускладнює з'ясування істинних масштабів загрози кризи.[2]

Сьогоднішні прогнози кризи у банківській системі України дуже часто пов'язують зі зростаючою зовнішньою борговою залежністю банківської системи. Однак ґрунтовний аналіз свідчить, що ситуація тут не є кризовою, хоч і потребує серйозної уваги. До того ж ситуація в банках різна.

Крім того, в Україні є 36 банків з іноземним капіталом, які не мають боргів за зовнішніми запозиченнями. Здебільшого це невеликі банки. Серед їхніх власників є великі зарубіжні банки, у т.ч. чотири (Citigroup, Credit Agricole, UniCredit, ING Bank), які входять до 25 найбільших і два (Citigroup, Credit Agricole) до 10 найбільших банків. З цих банків лише два фігурують як такі, що постраждали від іпотечної кризи: це Citigroup та Credit Agricole. В Україні Сітібанк має незначні суми капіталу, активів, кредитів і депозитів, але солідний прибуток. Аналогічна ситуація в Credit Agricole, який має в Україні два банки – «Каліон Банк Україна» та «Індустріально – експортний банк». Офіційно в цих банках в Україні серйозних проблем немає, і вони можуть виходити на зовнішні запозичання і підтримувати ситуацію в банківській системі України.[3]

Можливості зовнішнього рефінансування банків навіть за сьогоднішньої ситуації цілком реальні, адже починаючи з осені 2007 р. уже були песимістичні прогнози щодо запозичень. Однак у четвертому кварталі порівняно з другим їх обсяги зросли на 37%, а довгострокових запозичень – на 61%. На 2008 р. теж були песимістичні прогнози. Однак за повідомленням агентства CBonds, у березні банки запозичили понад 600 млн дол. США. Зокрема банк «Фінанси і Кредит» - 70 млн, Приватбанк – 200 млн. і Укрексімбанк – 345 млн дол. США.

Водночас в Україні є 116 банків (67 %), які не мають боргів за зовнішніми запозиченнями і здебільшого не мають іноземних інвесторів. На них припадає чверть капіталу та депозитів і менше п'ятої частини кредитів і прибутку. Багато банків мають низьку фінансову допомогу. Ці банки найбільшою мірою представляють групу ризиків для банківської системи України.[4]

Серйозні загрози для банківської системи України пов'язують з іпотечною кризою. Ґрунтовний аналіз свідчить, що виникнення іпотечної кризи в США – це не випадковість, а майже неминучість. Тут тривалий час формувалась деструктивна система кредитування, яка провокувала кризу. Власне динаміка іпотечного ринку мала б викликати серйозну тривогу. Широко застосовувалось кредитування без першого внеску, без підтверджувальних документів про кредитоспроможність, підвищення відсоткової ставки при зниженні вартості заставленого житла, перевищення суми кредитів над ринковою вартістю житла, зарахування внесених позичальником коштів насамперед на погашення відсотків.

Таким чином, у США іпотечна криза була спровокована цілим «букетом» накопичених ризикованих чинників, яких немає в Україні. Іпотечний ринок України ще слабо розвинений, його частка в активах банків становить усього 9,5 %, а у ВВП – 8 % (у США відповідно 30 та 75 %). В Україні істотно вища якість і нижча ризикованість іпотечного кредитування: не поширене надання кредитів з автоматичним підвищенням відсоткової ставки, з «плаваючою» відсотковою ставкою, без перших внесків, без підтвердження кредитоспроможності, без застави тощо. Структура іпотечного ринку і система взаємозв'язків з іншими секторами фінансових ринків набагато обмеженіша, простіша і прозоріша. Іпотечний ринок сконцентровано переважно на банках з високими стандартами кредитування і великими можливостями рефінансування.

Водночас не можна закривати очі на тенденції на іпотечному ринку, зокрема, слід звернути увагу на дуже швидке зростання обсягів іпотечного кредитування, високу частку спекулятивного бізнесу на цьому ринку, низький рівень забезпечення іпотечних кредитів довгостроковими депозитними ресурсами, часткову монополізацію іпотечного ринку, відсутність системи, міжбанківського використання кредитних історій.

Тому Україні у сфері регулювання безперечно слід вживати заходи спрямовані на локалізацію кризових передумов на іпотечному ринку. Зокрема, заслуговує на увагу встановлення обов'язкового мінімального порогу першого внеску позичальника. Українські банки сьогодні вже практикують ці норми.

Водночас ґрунтовний аналіз свідчить, що реальна і серйозна загроза кризи в банківській системі України має внутрішній характер. Йдеться про подвійний негативний вплив антиінфляційних заходів на банківську систему. З одного боку, немає достатніх підстав для застосування антимонетарних заходів, оскільки вплив монетарних чинників на інфляцію практично не спостерігається. З іншого боку, вплив антиінфляційних заходів фактично зводиться до антимонетарних.[5]

Висновки

Особливо важливого значення набуває:

- створення міжбанківської системи кредитних історій позичальників;
- розробка анкети позичальників, наближеної до анкети системи «Скоринг» для автоматизованої обробки і запиту в режимі реального часу;
- вивчення можливості застосування «плаваючої» відсоткової ставки за іпотечними кредитами та механізму підвищення відсоткової ставки у випадку здешевлення ринкової вартості заставленого житла;
- оптимізація строків кредитування, з огляду на високу інфляцію.

Таким чином, сьогодні ситуація в банківській системі України великою мірою визначається не тільки зовнішніми (іпотечна криза, зовнішні запозичання), скільки внутрішніми (політична ситуація, антиінфляційні заходи тощо) чинниками. Вплив цих чинників і наслідки кризофобії сьогодні спостерігаються на фондовому ринку. Подібна поведінка вкладників банків, підігріта кризофобією, для банківської системи є набагато небезпечнішою.

Список літератури: 1. *Гайдуцький П.* Небезпеки кризофобії в Україні. Банківська справа. – 2008 - №5. 2. *Фінанси України – 2008 - № 4.* 3. *Гасць В.* Іноземний капітал у банківській системі України. Дзеркало тижня – 2006 - № 26. 4. *Кириченко О., Біла Т.* Тенденції злиття та поглинання в банківському секторі економіки України. Банківська справа. – 2008 - № 5. 5. *Ревуцька Н.* Механізм злиття та поглинання як спосіб розвитку компаній. Цінні папери України–2004- №48.

Надійшла до редакції 07.11.2008 р.